

леми хронології бондарихинської культури», *Г.М. Тощев* (Запоріжжя) «Кромлехи зі знаками у Причорномор'ї та Криму», *С.Б. Буйських* (Київ) «До проблеми вивчення сіроглиняної кераміки Північного Причорномор'я», *Є.А. Ланг* (Симферополь) «Розвиток наукових уявлень стосовно історичної топографії Ольвійського городища та некрополя у XIX—XX ст.», *К.С. Савельєва, О.К. Савельєв* (Одеса) «Теракотові статуетки римських воїнів у Північному Причорномор'ї», *В.В. Вахонєєв, А.С. Синиця* (Київ) «Підводні археологічні дослідження навколо скель Адалари (Крим) у 2009—2011 рр.», *В.Є. Герасимов* (Алушта) «Дослідження Чорноморської підводно-археологічної експедиції КФ ІА НАНУ в 2007—2011 рр. на території Алуштинської міськради», *О.Е. Катюшин* (Симферополь) «Ще раз про візантійсько-хозарський кондомініум у Тавриці», *В.П. Кирилко* (Симферополь) «Будівельна історія двоапсидного храму Сотери», *Н.П. Турова* (Ялта) «Печери хребта Іограф біля Ялти (іс-

торія вивчення та нові дослідження)», *І.Б. Тесленко* (Алушта) «Історія дослідження та охорони фортеці Алустон», *Г.А. Сичаєва* (Симферополь) «Джерелознавчий аспект у вивченні кримсько-татарської аристократії періоду Кримського ханства».

Можна сказати, камерна обстановка надала можливість кожному досліднику зробити ґрунтовну доповідь і детально відповісти на запитання, а слухачам — вислухати доповіді та всебічно їх обговорити. Загалом конференція була навдивовижу гарно організована, і в тому велика заслуга завідувача Алуштинського музею Віри Григорівни Рудницької та його невеликого колективу.

Матеріали конференції «TERRA ALUSTIANA» будуть видрукувані окремим збірником. Наступна конференція, яку господарі планують провести за два роки, маємо надію, привабить більше археологів і з різних наукових центрів України та СНД.

С.Б. БУЙСЬКИХ

ВИННИКИ — НОВИЙ АРХЕОЛОГІЧНИЙ ОСЕРЕДОК В УКРАЇНІ

Історико-краєзнавчий музей м. Винники під Львовом — один із наймолодших в Україні, він ровесник нашої незалежності. Музей створений у 1991 р., а постійну експозицію відкрито в 1994 р. Чимале місце в невеликій (як на столичні масштаби), але різноманітній і зі смаком оформленій експозиції музею займає археологічна колекція. У ній представлені яскраві та здебільшого рідкісні знахідки з території та околиць цього старовинного українського містечка, що охоплюють часи від палеолітичної доби до давньоруського періоду включно.

З-поміж них відзначимо, насамперед, знахідки культур лінійно-стрічкової кераміки з уроч. Лазки, маліцької (уроч. Торговиця), пізньотрипільської та лійчастих кубків (г. Жупан, г. Лисівка, уроч. Діброва), шнурової кераміки та комарівської, раннього залізного віку (матеріали пшеворської, черняхівської та зубриць-

кої культур з уроч. Лазки, Лисничівка, Кут), а також знахідки з ранньослов'янських і давньоруських пам'яток краю.

Родзинками археологічної експозиції Винниківського музею є скарб вишуканих прикрас пізньогальштатської—ранньолатенської доби та велика середньовічна антропоморфна стела. Заслуговує на увагу й графічна реконструкція за черепом зовнішнього вигляду людини культури лійчастих кубків, виконана антропологом С. Горбенко.

Напрочуд цікаві також матеріали, що висвітлюють подальші історичні етапи життя м. Винники та навколишнього краю, приміром, грамоти та інші документи 14—18 ст., предмети побуту, декоративно-ужиткового мистецтва та культу, стародруки, роботи малярів і різьбярів 14 — початку 20 ст., зокрема таких відомих майстрів як Оленський і Штуфлісер. У роз-

Винниківський історико-краєзнавчий музей

ділі експозиції «Видатні люди краю» можна оглянути особисті речі та документи І. Огієнка (митрополита Іларіона), І. Липи, В. Левицького, К. Гриневичевої, М. Сопілки, О. Любич-Парахоняк, М. Федюка та інших відомих діячів української культури, науки та мистецтва, життя і творчість яких були пов'язані з Винниками, а також дізнатися про історію встановлення у місті пам'ятників Т. Шевченку, І. Франку, І. Огієнку та воякам Української Галицької армії.

Слід зазначити, що в музеї працює відділ історії, культури та побуту етнічних українців (що були примусово виселені з Надсяння, Лемківщини, Холмщини та Підляшшя у 1944—1947 рр.) з сектором історії української еміграції. Розпочато роботу над створенням спеціального музейного комплексу депортованих з території Польщі етнічних українців.

Різнобічна наукова робота музею у Винниках, вагому частку в якій займає археологія, відображена в започаткованому п'ять років тому щорічному виданні «Наукові студії», популярність якого зростає з кожним випуском. Зокрема, в першому випуску (2008 р.) надруковано шість статей і заміток восьми авторів, у другому — відповідно, 13 статей 13 авторів, у третьому — 16 статей 20 авторів, а в четвертому — 16 статей 21 автора.

З метою поглибленого наукового дослідження Прикарпатського краю, а також для поповнення експозиції та фондів музею з ініціативи його директора Ігоря Тимця організовуються археологічні та краєзнавчо-етнографічні пошукові експедиції. Науковці музею беруть активну участь у різних крайових, всеукраїнських і міжнародних наукових заходах.

Від 2010 р. Винниківський музей започаткував проведення власних щорічних міжнародних археологічних семінарів. Перший, присвячений темі «Археологія українсько-польського пограниччя», успішно пройшов 11—12 листопада 2010 р. та зібрав 45 дослідників з України, Польщі та Німеччини. Так само добре був організований і Другий міжнародний археологічний семінар «Декоративні та культові вироби з Вісло-Дніпровського регіону», який відбувся 10—11 листопада 2011 р. До нього була приурочена археологічна виставка, підготовлена співробітниками Винниківського музею разом із львівськими колегами.

На урочистому відкритті подвійного наукового свята (семінару та виставки) з привітаннями до організаторів і учасників заходу звернулися: міський голова Винників С.І. Уваров, начальник Управління культури Львівської облдержадміністрації С.І. Бурко, який зачитав привітання від міністра культури України М.А. Кулиняка, віце-президент Польської академії наук професор Я. Махнік, секретар Спілки археологів України, к. і. н. Е.А. Кравченко, яка привітала учасників від імені заст. директора Інституту археології НАН України д. і. н. Д.Н. Козака, директор Винниківського музею І.В. Тимець, вчений секретар музею, доцент Львівського національного університету ім. І. Франка, к. і. н. Н.М. Білас, директор НДЦ «Рятівна археологічна служба» ІА НАН України О.М. Осаульчук.

Подальша робота семінару була організована у двох секціях: археології стародавнього часу (кам'яна, бронзова, залізна доба, античний час) та археології середньовічного-ранньомодерного

У залі історії середньовічно-ранньомодерного часу

часу. На першій секції за два дні на чотирьох засіданнях було заслухано та обговорено 22 доповіді: *Я. Махнік* (Краків) «Стилістичні риси (форма і орнаментика) як джерело для дослідження мобільності енеолітичних скотарських спільнот у басейні Верхньої Вісли та Дністра»; *В. Конопля* (Львів) «Зооморфна пластика трипільської культури заходу України»; *О. Дяченко* (Київ) «Трипільське господарювання та його сучасна „сакралізація“»; *Д. Черновол* (Київ) «Сакральні елементи інтер'єру в будівлях трипільської культури»; *М. Сиволап, О. Ніколаєва* (Черкаси) «Трипільські матеріали із зібрання археологічного музею ЧНУ ім. Б. Хмельницького»; *І. Язепенко, С. Юрецький* (Мінськ) «Декоративні композиції та прикраси кераміки і культові вироби неоліту—початку доби бронзи басейну Верхнього Дніпра»; *К. Трибала-Завісьляк* (Жешув) «Орнаментика кераміки з могильника Тарнобжеської лужицької культури у Кжижові на тлі інших поховальних пам'яток доби раннього заліза південно-східних теренів Польщі»; *Д. Павлів* (Львів) «Бронзові та кістяні вироби з могильників ульвівецького типу»; *С. Чопек* (Жешув) «Інтерпретаційні та джерелознавчі можливості орнаментованої кераміки на прикладі Тарнобжеської лужицької культури»; *С. Ушаков, К. Ушакова* (Севастополь) «Чорнолакова кераміка з присвячувальними написами з ХСVII кварталу Херсонеса»; *Е. Кравченко, М. Сергеева* (Київ) «Вироби з кістки та рогу з розкопок 2011 р. поселення Уч-Баш у Криму»; *Б. Завітій* (Львів) «Антропо- і зооморфна пластика

за матеріалами дослідження городища в с. Лисичники»; *О. Дзюладзе* (Київ) «Предмети культури із сарматських поховань Північно-Західного Причорномор'я»; *С. Буйських* (Київ) «Культові комплекси, обряди та інвентар Бейкушського святилища Ахілла»; *М. Рибічка* (Жешув) «Складнодекорований посуд в культурі лійчастого посуду»; *О. Сілаєв, Н. Білас, А. Чорний, Ю. Плеханов* (Львів) «Нові пам'ятки римського часу в околицях Львова»; *Я. Онищук* (Львів) «Вироби декоративно-ужиткового мистецтва з пам'яток пізньоримського часу Волино-Подільського пограниччя»; *Б. Строчень, С. Демидко, М. Строчень* (Тернопіль, Хмельницький) «Дослідження черняхівського могильника в Лісових Гринівцях на Хмельниччині у 2011 р.»; *Ю. Ревєра* (Львів) «Фрагмент ауреуса Нерона з пам'ятки Йосипівка-1 у Львівській області»; *Г. Поплевко* (Санкт-Петербург) «Кістяні знаряддя для обробки кераміки»; *В. Ткач* (Дубно) «Гральні жетони зі стінок керамічного посуду та інших матеріалів в археологічних культурах межиріччя Стиру та Горині»; *А. Розлуцька* (Мінськ) «Про рештки жертвних тварин у курганах Білоруського Подвіння».

На другій секції впродовж п'яти засідань було виголошено 25 доповідей: *О. Веремейчик* (Чернігів) «Ювелірне ремесло Любеча першої половини 13 ст.»; *Н. Єніосова* (Москва) «Південні елементи в матеріальній культурі Гнездова (за матеріалами ювелірних виробів)»; *Л. Сума* (Чернігів) «Гребені Шестовицького поселення»; *Б. Прище-*

на (Рівне) «Середньовічні обереги з язичницькою символікою з межиріччя Стиру та Горині»; *А. Коперкевич* (Гданськ) «Християнська символіка ранньосередньовічної біжутерії»; *Т. Сарачева* (Москва) «Про рідкісний тип давньоруських енколпіонів»; *С. Рябцева* (Кишинів) «Про специфіку розповсюдження хрестів-енколпіонів у Карпато-Дністровському регіоні у 11—16 ст.»; *В. Петигирич* (Львів) «Декоративні вироби княжої доби з кістки і рогу з Верхньої Надбужанщини»; *Е. Зарубій* (Львів) «Персні фондової групи «Київська Русь» ЛІМ»; *С. Біляєва* (Київ) «Декоративні елементи тюркського походження в українському керамічному мистецтві 16—18 ст. (за археологічними матеріалами Подніпров'я)»; *Ю. Лукомський* (Львів) «Деякі декоративні та культові вироби 13—17 ст. з досліджень на ділянці вул. І. Федорова, 23/25 у Львові»; *В. Баюк*, *М. Вашета* (Луцьк) «Торгова пломба-медальйон з Крупи»; *М. Парчевський* (Жешув) «Знак свастики на ранньослов'янському посуді з місцевості Ожаньск, пов. Ярослав, пункт 5»; *К. Грохецькі* (Люблін) «Приклади ранньосередньовічних жертвоприношень, знайдених на теренах Польщі. Чому приносилися жертва? Одна з інтерпретацій»; *Л. Войтович* (Львів) «Житичі й стадичі: загадкові племена Дністровського Лівобережжя»; *М. Филипчук* (Львів) «Супровідний матеріал з культового місця Пліснеського археологічного комплексу (за матеріалами досліджень 2009—2010 рр.)»; *М. Филипчук*, *Г. Соловій* (Львів) «До питання про ритуальні поховання жертвовного пояса культового місця Пліснеського археологічного комплексу (за матеріалами досліджень 2009 року)»; *А. Филипчук* (Львів) «Керамічний посуд з культового місця Пліснеського археологічного комплексу за матеріалами досліджень 2009—2010 рр.»; *М. Пьотровські* (Люблін) «Ще раз про середньовічні гончарські знаки. Генеза клеймування посуду у Франції»; *П. Довгань*, *Н. Стеблій* (Львів) «Вироби декоративно-ужиткового мистецтва з городища літописного Бужеська»; *М. Пьотровські*, *М. Волошин* (Люблін, Краків) «Два скарба з ранньосередньовічного Червна (12—13 ст.) — попередня презентація відкриття 2011 р.»; *В. Гупало* (Львів) «До питання про один тип застібок до сумки-

калити»; *С. Терський* (Львів) «Західноподільські декоровані та культові вироби фондової групи «Київська Русь» ЛІМ»; *В. Артюх* (Львів) «Декоративні та культові предмети археологічної колекції Львівського музею історії релігії»; *Н. Білас*, *Ю. Лукомський*, *В. Опруск* (Львів) «Церква святого Духа у Львові: історія, археологічні дослідження, спроби відтворення храму».

Таким чином, семінар у Винниках зібрав близько 70 дослідників з різних наукових центрів України, Польщі, Білорусі, Молдови та Росії, які представили низку доповідей, що ґрунтувалися переважно на нових археологічних матеріалах. Ще однією позитивною рисою був культурно та хронологічно широкий спектр доповідей, завдяки чому фахівці різних епох мали нагоду порівняти інтерпретаційні, змістовні, функціональні, стильові та ін. ознаки багатьох подібних артефактів, що трапляються в різних культурах і в різні часи та з погляду різних шкіл, що призводило до жвавих і корисних для всіх сторін дискусій. За матеріалами семінару готується до друку чергове видання Винниківського музею.

Доповіді на семінарі виголошувалися українською, російською, білоруською та польською, і не відчувалося проблеми так зв. «мовного бар'єру». Нарешті, відзначимо чітку роботу оргкомітету (І. Тимець, Н. Білас, О. Осаульчук), який забезпечив плідну роботу семінару. Сподіваємося, що наступний семінар у Винниках, який господарі планують присвятити історії зародження, формування та розвитку археологічної науки в Україні в пам'ять проф. М.А. Пелешішина пройде на такому само організаційному та науковому рівні.

Насамкінець варто наголосити на активній позиції винниківських музейників. Враховуючи те, що вони постійно примножують його археологічну добірку, здійснюють планомірні археологічні експедиції, досліджуючи різноманітні пам'ятки Галичини, провадять на базі музею археологічні семінари та публікують збірки наукових студій (переважно археологічних), можна вважати Винники новим енергійним і дієвим осередком розвитку археологічної науки в Україні.

С.Б. БУЙСЬКИХ